

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

De Reformatione Hvivs Monasterii Sponheimensis, & depositione domini
Ottonis supradicti abbatis XXIII. cæterisque in illo tempore hic gestis.

urn:nbn:de:0128-1-17336

erga manentiam reformationis Principi fidelitas promissa duravit, sed cito fuit mutata, sicuti sequenti anno dicemus.

Hoc anno, III. iduum Augusti obiit Iohannes abbas Bursfeldensis, secundus in reformatione, cui succedens Theodericus, in reformatione tertius, praefuit annis sedecim.

Eodem anno, Fridericus comes Palatinus Rheni, Adolphus archiepiscopus Moguntinus & Rudolphus episcopus Herbipolensis, simul confederati produxerunt exercitum contra praedones illos de Rosenber, Georgium, Arnoldum & Michaelen, cum eius adherentibus, qui diabolico furore concitati, mandata Principum contemnebant, episcopos omnes, quotquot reperissent, spoliabant, sacerdotes amputatis virilibus castrauerunt, & per omnem terram inter Franconiam & Neckarum, in via publica depraedationes exercentes, multa mala perpetrabant. Nuncios quoque Principum ad se missos, in eorum contumeliam, literas quas attulissent, comedere coegerunt. Vnde praefati Principes commoti, anno sequenti castrum praedonum Boecksberg tribus hebdomadibus fortiter obsidentes, & machinis concutientes, ceperunt, praedonibus noctu cum septuaginta equitibus fuga lapsis. Acta sunt haec anno sequente, videlicet MCCCCLXX. in V. feria coena Domini. Post haec castrum Schupf fortissimum obsidione vallarunt, & in VIII. diebus ceperunt, quod funditus euerterunt in octava Dominicae resurrectionis. Et sic praedonum illorum temeritas humiliata & confusa principibus obedire deinceps fuit compulsata.

Sed quia praesens monasterium nostrum Sponheimense anno praenotato fuit reformatum, abbasque Otto depositus, operae praecium est modum, tempus & personas, autoresque reformationis eius iuxta seriem & ordinem temporis breuiter cognoscere, volentibus maxime posteris testimonio scripturatum ad notitiam deducere.

DE REFORMATIONE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENSIS, & depositione domini Ottonis supradicti abbatis XXIII. caeterisque in illo tempore hic gestis.

ANNO igitur praenotato Dominicae natiuitatis MCCCCLXIX. Indictione secunda, cum praesens monasterium propter malum regimen abbatum, & vitam dissolutam Monachorum ad extremam deuenisset paupertatem, essetque tam in spiritualibus quam in temporalibus omni decore suo penitus destitutum, illustris & deuotissimus Princeps Fridericus comes Palatinus Rheni, dux Bauariae, & comes in Spöheim, filius ducis quondam Stephani, & frater Ludouici ducis Nigri, qui mansionem suam in Siemern habuit, dolens super contritione & desolatione huius quondam insignis coenobij, statuit illud ad honorem Dei reformationi subijcere, & in vtroque statu pro viribus ad obseruantiam regulae instaurare. De consentu itaque & bona voluntate clarissimi principis domini Friderici comitis Palatini Rheni, ducis Bauariae, & principis Electoris in Heydelberga commorantis (de quo multa in praecedentibus dicta sunt) duos Commissarios in hoc opus ab Adolpho Moguntinae ecclesiae archiepiscopo impetrauit, Hermannum videlicet S. Iacobi prope Moguntiam, & Conradum de Rodenberg S. Iohannis in Rinckavugia, monasteriorum ordinis nostri abbates, cum quorum consilio & directione tam necessarium & sanctum opus ad finem deduceret optatum. Igitur Adolphus praefatus committens eis auctoritate ordinaria vices suas, visitandi ac reformandi praesens monasterium in spiritualibus & temporalibus, eis dedit tale mandatum suo sigillo munitum.

Adolphus Dei gratia Moguntinae sedis archiepiscopus, sacri Romani imperii per Germaniam Archicancellarius ac Princeps Elector religiosus & deuotus, Hermannus S. Iacobi extra muros ciuitatis nostrae Moguntinae, & Conradus S. Iohannis in Rinckavugia, monasteriorum abbatibus, ordinis S. Benedicti, nostris Christo dilectis, salutem in Domino semper. Inter ceteras sollicitudinum curas nostris humeris ex pastoralis nobis crediti officij debito incumbentes, illas praecipue conamur subire, per quas iuxta sacrorum canonum instituta & sanctorum Patrum decreta, fideles cura nostra subiectos decenter visitare, insolentias compescere, desolata reformare, atque errantes ad semitam iustitiae & veritatis reducere valeamus, ne sanguinem ipsorum de nostris manibus requiri contingat. Sane nuper ad nostrum, non sine cordis nostri displicentia, peruenit auditum, monasterium in Sponheim, nostrae diocesis, ordinis memorati, in spiritualibus & temporalibus existere multipliciter deformatum, & Rectores ipsius de negligentia & executionis officiorum suorum notatos fuisse, & merito corrigendos, quae absque debiti appositione remedii non debemus sub dissimulatione transire. Nos igitur de praemis dignae dolentes, & ad dicti monasterij reformationem, rectorumque & membrorum illius correctionem & reductionem, ad

Iohannes abbas Bursfeldensis mortuus. Praedones illi de Rosenber domantur per Principes.

Audax facinus praedonum, Castra praedonum eueruntur.

Fridericus dux Bauariae comes in Sponheim reformator huius monasterij.

Copia commissio archiepiscopi Moguntini super reformationem.

m mendicantium... talibus pauperum... animum rerum copia & ingentis dignitati, nulli serui, nulli fecit, & etiam non nullos occupavit, mulieres cum infanti...

s Palatinus Rheni cum exierat ad Coloniam... ad manus archiepiscopi... & castrum, Zulvich... & telonium, Lins...

in Wisenburg... de Lingen... Princeps Fridericus... & directionem Euerhardi... visitatorum capituli...

Verum non diu... erga

Trithem

Oper.
Histori

consilia meliora paternis ac sollicitis studiis intendere cupientes, sed ad praesens diuersis nostris & ecclesia
 nostre arduis praepeditis negotiis, ad hoc specialiter intendere non valentes, vobis, de quibus specialem in
 Domino gerimus fiduciam, & cuiuslibet vestrum insolidum, persecutionem & executionem boni operis
 committimus, cum potestate monasterium iam dictum visum & frater in regulari obseruancia instru-
 ctos auctoritate nostra ordinaria introducendi, & illis qui in eodem haecenus existerunt, & obseruanti-
 am debitam seruare voluerunt, adiungendi, rebelles vero & contradictores eliminandi, de utilitate
 moderni abbatis & aliorum officialium inquirendi, ipsi quoque abbatem & alios officiatos, qui vobis in-
 utiles aut non vsquequaq. seu adeo vtilis, vt expediret, pro reformatione videbuntur, amouendi, & ab-
 batem alium pro hac vice ex reformatis, in debita obseruancia instruendis, & testimonia digna fide ha-
 bentibus, eligendi, deputandi, constituendi, aliaque, quae pro reformatione & ipsius debita continuatio-
 ne utilia vel expedire videbuntur, ordinandi, statuendi, & agendi, quae nos ipse ageremus & agere pos-
 semus, si praesentes essemus, ipsosq. abbatem & fratres dicti monasterii, ad obtemperandum in praemissis
 & quae (vt praesertim) ordinanda duxeritis, adimplendum, ac ceteras, tam spirituales quam seculares
 personas, cuiuscunq. status, gradus, ordinis, vel conditionis existerint, iurisdictioni nostrae subiectos,
 si in praemissis vel circa ea vobis impedimentum praestiterint, directe vel indirecte, quouis quoque colo-
 re, sub excommunicationis, suspensionis, interdicti, aliisque censuris & sententiis ecclesiasticis, requiren-
 di, cohortandi & compellendi, inuocato ad hoc (si opus fuerit) etiam praeter censuras ecclesiasticas, auxi-
 lio brachii secularis. Testes vero nominandi ac producendi, si se gratia, odio, amore, vel timore subtraxe-
 rint, simili censura cogentes, veritati testimonium perhibere: harum nostrarum, quibus sigillum no-
 strum praesentibus appensum est, testimonio literarum. Datum in ciuitate nostra Moguntina, die vlti-
 ma mensis Iulii, anno Domini MCCCCLXIX.

Consiliarij
 ducis hunc
 locum pra-
 occupant.
 Abbatem
 Commissarij
 adueniunt.
 Nomina
 monachoru
 huius loci
 tempore re-
 formatio-
 nis.
 Otto Abba-
 tis resignat.
 Omnia sunt
 impignora-
 ta, & debi-
 toru summa
 maxima.

Hac commissione suscepta, praefati abbates eam quantoius in notitiam Principis
 supradicti Friderici deducere curauerunt, quibus ille cognitis, diem statuit mensis Augu-
 sti XIX. hic in monasterio mane comparendi occulte se in opinare, ita quod nullus in cir-
 cuitu manentium, antequam venirent, quicquam perciperet. Adueniente autem die cir-
 fixa, quae fuit Sabbatum post festu assumptionis beatae Mariae semper virginis, missi a praefato
 Principe consiliarij armata manu praesens cenobium de mane post primas intrauerunt,
 diligentissime praecautentes, ne quisquam monachorum effugeret, aut de monasterio
 aliquid deportari posset. Interea post horam superuenierunt etiam supra dicti abbates,
 Hermannus S. Iacobi & Conradus S. Iohannis, qui mox vt intromissi fuerunt, locum ca-
 pitularem intrantes, abbatem & conuentum adesse fecerunt. Quibus congregatis, in praesentia
 consiliariorum principis mandatum sibi factum ab archiepiscopo Moguntino, legi
 per Notarium publicum coram omnibus fecerunt. Erant autem monachi huius mona-
 sterij cum abbate numero v. videlicet, Otto abbas, Petrus de Blenich Cellerarius, Iohannes
 de Kirgberg, Conradus de Kirhberg, Iohannes Nutkin aequo de Kirhberg, & sextus
 (qui modo iacet in carcere, nequior cunctis) Iohannes de Bockenau. Qui cum audissent
 commissionem super monasterij reformatione lectam, animo consternati sunt, & deli-
 beratione paulisper inter se habita, vnanimiter responderunt, *Aliis se viuere, quam didicis-
 sent, non posse, nec reformatione Bursfeldensem, nimis auferam, sibi, importabilem, aliquatenus posse
 subire.* Commissarij autem his & alijs multis, quae contra reformationem afferbant, au-
 ditis, & neminem cito condemnare volentes, monuerunt, vt melius deliberarent, ipsi
 quoque officium visitationis incepterunt, inquisitionem de vtroque statu monasterij fac-
 ientes. Sequenti vero die, quae fuit XX. mensis Augusti, Dominica videlicet & festum sancti
 Bernardi abbatis, inquisitione peracta, cum Visitatores comperissent, abbatem huius
 loci dominum Ottonem, tum propter corporis sui debilitatem, tum etiam propter mi-
 norem in obseruancia regulari experientiam, ad curam pastorem sub reformatione in-
 troducendam, non esse idoneum vel vtilem, post pias admonitiones ei tandem, vt digni-
 tati cederet abbatiali, persuaferunt, ne sanctum reformationis negotium aliquomodo
 vellet impedire. Resignauit ergo abbatiam, anno & die praescriptis, coram Notario & tes-
 tibus, & recepta pensione annua pro sustentatione corporis, non diu postea in monte S.
 Ruperti iuxta Bingen Praepositus monialium factus est, & ibi tandem in Domino quieuit.
 Resignatione autem (vt praemisimus) facta, eo die & sequenti Commissarij vna cum Se-
 cretarijs ducis ad hoc missis computationem & calculum omnium proventuum ac debi-
 torum huius monasterij ab ipso resignante acceperunt, Inuentarium (vt moris est) manu
 Notarij conscribentes, inuentumque est, monasterium pene ad extremam inopiam de-
 uenisse. Omnia enim fuerunt impignorata, curtes & redditus, ita vt nihil pro sustentatione
 monachorum liberum restaret. Summa debitorum, quibus fuerat impignorum, duorum
 millium & ducentorum florenorum calculum excessit, praeter alia nimis multa gra-
 uamina

uamina paupertatis. Omnia ædificia monasterij erant ruinosa, & singula quæ videbantur nimia calamitate operta. Vtensilia domus aut non fuerant, aut prius propter metum reformationis erant subtrahita, vt primo aduenientes neq; mensalia, neque scutellas, neq; quicquam pene aliud, ad regimen domus necessarium inuenirent. Porro quamprimùm fratres de reformatione hunc locum inhabitare cœperunt, nō solum pecunias mutuo recipere, verum etiam blada & vinum commodato ab alijs, pro vitæ sustentatione, petere necessario coacti sunt. Primi autem fratres, qui ad reformationem huius monasterij venerunt, ex cœnobio S. Iacobi prope Moguntiam fuerunt, numero iv. scilicet, Iohānes de Kolenhausen, qui ibi Cellerarius fuit, & hic in abbatē est ordinatus, Henricus de Geilenhausen, qui permansit hic vsque ad mortem per annos xviii. Bruno, qui non diu mansit, Iohannes Hocheim, qui Cellerarius fuit institutus, sed non permansit. Eni muero propter nimiam paupertatem & inopiam huius monasterij, apud S. Iacobum in delicijs enutriti, hic manere diu contempserunt. Illi autem ad S. Iacobum redeuntibus, alij in locum eorum remissi, ad tempus manserunt, quibus etiam abeuntibus, iterum alij ad hunc locum missi fuerunt. Multis itaque annis nullus monachorum de S. Iacobo venientium, præter Henricum præfatum, in hoc loco stabilis perseverantiæ fuit. quousque tandem collecti iuvenes, ex scholis venientes, & secundum cōsuetudinem ordinis instituti atque professi, tandem excuribus finem necessarium impulerunt. Magna fuit eo tempore huius monasterij paupertas. Rarissimi in edulio fratrum pisces erant, sed frequenter pro pitibus pira, in fornace quadam exsiccatione decocta, & postea resoluta in caldari, brodioque perfusa, commestioni fratrum parabantur. Voluntariam in egestate patientiam pro Dei amore habuerunt, & tam in victu quam in amictu magna extremitate laborantes, nihil amplius quam monasterium ex tantis oneribus debitorum sua temperantia & parcitate quanto magis cupiebant leuare. Ornamenta pro decore domus Domini pauca erant & nimis exilia, & præter mitram pontificalem clenodia in ecclesia nulla. Bibliotheca nulla fuit, quia monachi deformati non libros, sed ludos & voluptates sequebantur. Octo enim volumina, præter Bibliam in duabus partibus diuisam, parui precij aut valoris tempore reformationis fuerunt tantum in hoc monasterio inuenta. Nam (sicut longe supra diximus) bibliothecam quondam satis preciosam, posteaquam regularis disciplina cœpit in hoc loco paulatim declinare, & rerum quoque temporalium substantia cum integritate monasticæ cōuersationis deficere, monachi, qui tū omnes erant proprietarij, distraxerunt, vendentes furtive libros pro vili precio, ita vt nihil remanserit voluminū tantorum, quod alicuius fuerit æstimationis. Sed nunciam institutionē noui abbatis prosequentes, ordinem historię compleamus, quia sicut omnē huius cœnobij miseriam explicare nō possumus, ita diutius reprobam vitam monachorum deformatorem immorari superflue iudicamus.

Nomina fratrum huius primo venientium.

Magna paupertas huius monasterij.

Volumina bibliotheca nulla.

Quomodo libri fuerint alienati.

DE IOHANNE KOLENHAVSEN, HUIUS MONASTERII SPONHEIMENSIS ABBAE XXXI. qui præfuit annis xlv. mensibus xi. & diebus xlii. & de gestis variis tam eius quam illius temporis.

40 ANNO autem præscripto MCCCLXIX. indictione II. feria tertia post festum S. Bernhardi, hoc est, xxii. die mensis Augusti, mane circa horā viii. supradicti abbates & Cōmissarij domini Adolphi archiepiscopi Moguntini cum Notario & testibus loci capitularē huius cœnobij intrantes omnes monachos hic repertos denuo ad se vocari fecerunt: quibus venientibus, & in loco prænominato residentibus, in præsentia Iohannis de Lansheim Cællarij, & aliorum qui missi à Principe fuerant, sæpe dicti Cōmissarij & visitatores eis omnibus modis pie ac paterne cōsulere ac persuadere conati sunt, vt abiecta deformitate, pristina cōuersationis sanctæ reformationi colla submitterent, ac se moribus fratrum, quos ad reformandum hunc locum adduxissent, pro salute animarum suarum conformarent. Verum cum informationibus pijsq; admonitionibus Patrū nullatenus vellēt acquiescere, visitatores & Cōmissarij præfati, autoritate sibi ab ordinario facta, omnes de monasterio eliminarunt, omni iure ad præsens cœnobium in electione & alias omnino per sententiā priuantes. Deinde animam suam ad institutionem noui abbatis, iure electionis ad archiepiscopum deuoluit, cum nullæ adessent monasterio incorporate personæ, intendentes, vsiq; autoritate cōmissa, de cōsilio & cōsensu fratrum pro reformatione introducenda præfentiū, Iohannē Kolenhausen, alias de Butzbach, monachum & Cellerarium S. Iacobi prope Moguntiam, tunc præsentem, nomine & vice domini Adolphi Mogunt. archiep. in abbatem huius monasterij nominauerunt, deputarunt & instituerunt: qui sic per eos institutus, anno & die præscriptis, ob regiminis ex mandato sui abbatis suscepit, cōfirmatusq; Moguntie 3. die mensis Octob. per Si-

Monachi huius cœnobij reformationem nolunt. Monachi antiqui eliminantur.

Iohannes Kolenhausen fit abbas huius loci 24.